

- Meditatie
- Ambtelijke praktijk
- Bijbelstudie
- Kerkelijk actueel
- Boekbespreking

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

De dorstende Borg

Hierna Jezus wetende, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zou vervuld worden, zeide: Mij dorst.

(Johannes 19:28)

Waar het recht van God betaling eiste en de zware straf van de hel werd doorstaan!

Laten wij in deze lijdenstijd in gedachten gaan naar de heuvel Golgotha. Daar hangt Hij, samen met twee moordenaars: Sions betalende Borg. Zo moest het, het kon niet anders. God de Vader eiste een volkomen betaling van de schuld. Aan het recht van God moest voldaan worden. In de stille eeuwigheid kwam God al met die eis. Maar eeuwig wonder: de Heere Jezus wilde Zich aan die eis onderwerpen. Ik zal alles betalen Vader. Ik zal alles doen wat U van Mij vraagt. En zo is Hij naar deze aarde gekomen. Drieëndertig jaar heeft Hij rondgewandeld op aarde. Hij preekte, deed wonderen en... leed. En nu hangt Hij daar aan het vloekhout. En weet u hoe Hij daar hangt? Als een dorstende Borg. De Heere Jezus heeft dorst. En dat roept Hij ook uit: *Ik heb dorst!*

Wat is dat? Dorst hebben? Ik denk dat er wel zijn die weten wat het is om dorst te hebben. Wanneer het warm is en er veel werk verzet is kan het lichaam weleens verlangen naar water. Ja wel dat is dorst. Maar toch is het meer! Dorsten geeft een gemis te kennen van iets dat allernoodzakelijkst is. Het is een behoefte, die uit een grote leegte als het ware roept! Er was dus een leegte in de Heere Jezus, die riep om vervulling. O en dan komt de vraag naar voren: Wat was die leegte bij de Heere Jezus? Waar dorstte Hij eigenlijk naar? Zou u daar ook zo graag een antwoord op willen hebben? Want die dorstende Borg op Golgotha preekt ons een zeer rijk evangelie voor arme zondaren. Waar dorstte de Heere Jezus naar?

Allereerst naar water

De tekst begint met het woordje: Hierna. Waarna dan? Ach wat was er al niet gebeurd in de afgelopen uren? De zware worsteling in Gethsemané, de spot bij Kajafas, de geseling bij Pilatus, de door-nenkroon, het dragen van het kruis naar Golgotha, het hangen in de brandende zon onder het gespot en gehoon van de voorbij-gangers. Ja en dan die drie uren dikke duisternis, waarin Hij verlaten werd van Zijn Vader en de toorn van God in alle hevigheid op Hem aankwam. Waar het recht van God betaling eiste en de zware straf van de hel werd doorstaan! O wat een lijden, wat een zwaar lijden. *Hoe zwaar hoe smartelijk valt dit lijden voor Mijn gemoed.* O wat heeft dat veel gekost van Zijn lichaam! Is het te begrijpen dat Hij smacht naar water. Wat een zweet en bloed heeft Hij al verloren. Donderdagavond had Hij voor het laatst wat gedronken bij de instelling van het Heilig Avondmaal en toen volgde dat zware lijden. Ja de Borg heeft dorst. O wat verlangt Hij naar één slok water. Ziet u wel hoe erg het is in de hel. Schreeuwde die rijke man ook niet naar Abraham om één druppel water? Hier zien we ook dat de Heere Jezus echt Mens is geweest en door dit zware lijden ook echt dorst heeft geleden. Ja nu wilde Hij wel drinken. Enkele uren geleden weigerde Hij de edik, nu niet. Waarom niet? Hij wist dat alles volbracht was. De schuld was betaald en aan het recht van Zijn Vader was volkomen voldaan. Dat wist Hij! Nu was het goed. Zo werd Zijn Vader weer verheerlijkt

in al Zijn deugden. Toen kon Hij wel drinken. Er viel niets meer te lijden. En als dan de soldaten edik geven, drinkt Hij ervan. Weer wordt het Woord vervuld, waarvan David reeds zong in Psalm 69. *Mij dorst!* Naar water, ja, maar er is meer, want Jezus dorstte ook naar Zijn Vader!

Naar Zijn Vader

Naar Zijn Vader? Ja, want wanneer riep Hij deze woorden? Nadat het drie uren donker was geweest. Toen werd Hij van Zijn Vader verlaten en bleef de toorn van God op Hem rusten. Het is met geen woord te beschrijven hoe zwaar dat voor de Borg was! Het deed Hem schreeuwen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten! O lezer(es), wat moet het vreselijk zijn in de eeuwige rampzaligheid! Als de Heere Jezus, de Zoon van Gods liefde, zó moest lijden! Als Hij moest uitschreeuwen dat Hij van God verlaten is, dan is het nacht, dan is het de eeuwige nacht. Dan blijft alleen de zware toorn van God over uw zonden over! En daarbij te moeten verkeren in het gezelschap van de duivelen. O vreselijk! Komt het wel eens op u aan! Eeuwig van God verlaten te zijn. Nooit meer in Zijn gemeenschap kunnen komen. Nooit meer gered kunnen worden! O dat u het eens voelen zou, opdat deze dorstende Borg waarde zou krijgen voor uw arme ziel! Hij is ook in de Godsverlatenheid geweest. Maar, o wonder van genade, Hij kwam er weer uit. En als we dan de Borg horen roepen: Mij dorst, zegt Hij dat, na die vreselijke verlating. Dan is het als of ik

Misschien zegt u: Hoe weet ik nu dat Hij ook mij zoekt?

Hem hoor zuchten: *'t Hijgend bert, der jacht ontkomen, schreeuwt niet sterker naar het genot, van de frisse waterstromen dan Mijn ziel verlangt naar God! Ja Mijn ziel dorst naar de Heere!*

En waarom dan? Heere Jezus waarom dorstte U naar Uw Vader? Hoor dan eens wat Jezus riep: *Het is volbracht!* Dat wil zeggen: Vader, Ik heb de schuld van Uw volk betaald. Ik heb Uw deugden verheerlijkt! Ik heb de sardan overwonnen! Ik de wet volmaakt gehouden. En nu wil Ik bij U zijn Vader, om Mijn werk in de hemel voort te zetten! Om een plaats te ontvangen aan Uw rechterhand. Dat hadden Wij toch afgesproken, Vader, in de stille eeuwigheid. Dat was toch de vreugde die aan Mij voorgesteld was! Vader, nu Ik dan alles volbracht heb, nu verlang Ik om weer in Uw gemeenschap te mogen zijn. Vandaar dat Jezus daarna ook bad: *Vader in Uw handen beveel Ik Mijn geest.* En dan geeft Hij ook Zijn geest. Weet u wat dat betekent? Dat Zijn ziel opvaart naar

de hemel, naar Zijn Vader! Hier op Golgotha zien we de eerste lichtstralen al van Zijn hemelvaart. Want dat is het doel. Terug naar Zijn Vader, met doorboorde handen als bewijs van het volbrachte werk.

Naar Zijn volk

En wat gaat Hij doen bij Zijn Vader? Weet u het? Wat doet de Heere Jezus aan de rechterhand van Zijn Vader? Daar zet Hij Zijn werk voort! Daar bidt Hij voor Zijn volk. Weet u wat Hij bidt: *Vader Ik wil dat die bij Mij zijn die Gij Mij gegeven hebt.* Hoort u dat? Jezus bidt voor Zijn volk. Wie zijn dat? Arme verloren zondaren. Dat is een wonder! Hij bidt voor het behoud van verloren schapen. En dat doet Hij door elke keer Zijn doorboorde handen aan Zijn Vader te tonen. Waarom doet Hij dat? O, dat moet u horen! Hij verlangt naar Zijn volk. Ja Hij dorst naar Zijn volk. Ook dat ligt verborgen in het woord: *Mij dorst!* Dat is lijdensevangélie. Daarom gaat Hij erop uit, om arme verloren zonda-

ren te trekken tot Zijn Vader. Dat doet Hij door de verkondiging van Zijn Woord. En omdat Hij komt, komen ook zondaren tot Hem. Nee, niemand komt uit zichzelf tot Hem. Jesaja heeft gezegd: *Ik ben gevonden van degenen die naar Mij niet vroegen.* Als de goede Herder gaat Hij erop uit om Zijn verloren schapen te zoeken en weer in gemeenschap te brengen met Zijn Vader. Misschien zegt u: Hoe weet ik nu dat Hij ook mij zoekt? Wel dat kunt u merken als uw ziel gaat dorsten naar God. Als u door de Heilige Geest gaat beleven een zondaar te zijn voor God en voelt dat het weer goed moet komen tussen u en God. O dan gaat u ook verlangen naar de Heere, ja mijn ziel dorst naar de Heere, God des levens ach wanneer, zal ik naderen voor Uw ogen en in Uw huis Uw naam verhogen. En let er maar op, dan gaat de Heere stapje voor stapje alles afbreken wat van uzelf is, om te leren dat alleen de Borg en Middelaar u weer in de gemeenschap met God kan brengen. In die weg leert de Heilige Geest ook verstaan waarom de Heere Jezus aan het kruis heeft gehangen en daar gezocht heeft: *Mij Dorst!* Ik voor u daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven. Wat verlangt Christus toch naar Zijn volk en daarom komen ze thuis. Want Hij heeft een plaats verworven in het huis des Vaders met Zijn vele woningen. Voor allen die hebben leren dorsten naar God. Die ook komen mochten met smeking en geweent, toen Hij ging lokken: *Wie dorst heeft kome tot Mij en drinke.* En straks in de eeuwige heerlijkheid zal die dorst er niet meer zijn. Dan zal er een eeuwige gemeenschap zijn met de Drie-enige God. En dan zal de hemel jubelen van het nieuwe lied: *Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed... Hem die op de troon zit en het Lam zij de dankzegging en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheid.*

J. de Bruin

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een lijdensmeditatie opgenomen over Johannes 19:28 van ds. J. de Bruin. Ds. K. Hoefnagel schrijft over een gedaante van godzaligheid. Ds. M.C. Tanis behandelt DL hoofdstuk 3 en 4, paragraaf 11. Ds. P. Roos levert een bijdrage getiteld 'Wij en ons verleden'. Ds. M.A. Kempeneers behandelt Daniël 3: 25. Ds. J.M.J. Kieviet schrijft een tweede bijdrage over het proefschrift van ds. M. Golverdingen. Ook treft u een bijdrage aan over Abraham Hellenbroek. Tenslotte nog wat persberichten en boekbesprekingen.

Ontmoetingsdag

Zaterdag 3 mei D.V. zal de volgende ontmoetingsdag gehouden worden in de Chr. Geref. Kerk te Werkendam. Sprekers: Ds. M.C. Tanis, ds. A. Baars, ds. M.A. Kempeneers en ds. A. van Heteren. Onderwerp: de vier Evangeliebeschrijvingen. Aanvang: 's Morgens half elf en 's middags twee uur.

Zendingsdag Elburg

D.V. 23 juli zal er weer zendingsdag gehouden worden in de Ichtuskerk aan de Vrijheidsstraat. Opening en sluiting ds. J. de Bruin. Sprekers: ds. M.C. Tanis, ds. K. Visser, ds. W. Roos (HHK) en br. W.L. van der Staay zal de vertelling voor de kinderen verzorgen. Aanvang: 's Morgens half elf en 's middags twee uur.

CGK Kerkendag

Op D.V. vrijdag 30 mei (de dag na Hemelvaartsdag) a.s. op Urk rond het kerkgebouw De Ark, Vlechttuinen 4. Thema 'Over en weer.' Van 10.15 uur tot 4 uur.

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. dinsdag 29 april 2014 verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 17 april.

AvH

Wat doet God?

Schrift en belijdenis

Het is niet onbekend hoe er in de vorige eeuw geacht werd over Schrift en belijdenis. Een goed geluid werd gehoord. Op catechisatie werd er ook aandacht aan besteed. De jongelui moesten weten wat de leer is naar de godzaligheid. Het kennen moet leiden tot vasthouden en veel gebed om beleving. De prediking ging niet langs de belijdenis. Althans zo was het in positief Gereformeerde kringen. Zeker, er werd ook gestreden en geleden. Verwijdering en scheuringen bleven niet uit. Het was ook niet alles goud wat er blonk. Maar er was goud. Wat kon er bijvoorbeeld in Rotterdam gehoord worden. Schriftuurlijke confessionele prediking. Er werd over gesproken. De beleving was geen onbekende zaak. Wordt er nog naast het Woord naar de belijdenis gegrepen? Gaat de belijdenis mee de kansel op? Natuurlijk naar gelang de tekst is. De belijdenis bevat veel. Er is zoveel geput uit het Woord en geformuleerd naar het Woord. Ja maar de taal en de stijl. Onoverkomelijk? Onbegrijpelijk? Het is te vrezen dat dit komt door het niet weten van essentiële zaken uit de Schrift. Wordt er nog op gewezen wat wedergeboorte, wat bekering is?

Liefde

Het lijkt dat de zaken zoals die altijd doorgegeven zijn nu niet meer zo belangrijk zijn of anders gevuld moeten worden. Naar de eisen van de tijd. Wat de preek moet zijn, maakt de tijd uit. De ontwikkeling onder de mensen is toegenomen. De kennis is toegenomen. De kennis is breder en dieper geworden. Men denkt en leeft vandaag anders. De Bijbel, de theologie en de ethiek behoren ruimte te geven en zo wordt ieder gediend. Zeker, er wordt niet gepropageerd om het genoemde

los te laten, maar ruimte voor bepaalde aanpassing behoort er te zijn. Het komt in het leven aan op de liefde, liefhebben. We behoren afstand te nemen van de starheid, de stroefheid, die er tot in de vorige eeuw waren. Het gebod van Jezus dient gehonoreerd te worden: God lief te hebben boven alles en de naaste als zichzelf. En je druk maken of je zorgen maken over je geestelijke welzijn is een ophouder op de weg. Het komt goed met je. Je gelooft toch dat Jezus voor je zonden gestorven is en Hij wil je liefhebben. Nu dan, laten we samen ons geloof sterken en laten we samen bespreken wat we aan moeten met de problemen van vandaag. We mogen verwachten dat we ook een handreiking krijgen van de preekstoel. Belijdenissen en geschriften hebben we niet meer nodig. Die zijn tijdgebonden. Trouwens, wie maakt nog gebruik van geschriften die inmiddels al 3 of meer eeuwen oud zijn? Het zijn museumstukken.

Inhoud

Zitten we nu als handhavers en belijders van de drie formulieren van enigheid in een moeilijk parket? Beslist niet. Zeker, de belijdenissen spreken een taal uit het verleden en de stijl hoort daarbij. Maar we mogen het daarbij niet laten. De onbegrijpelijkheid heeft grenzen. Bijzonder het inhoudelijke van de belijdenis is niet verouderd. Het is ook niet voor verbetering vatbaar. Het grote belang van de belijdenis dient een ambtsdrager te weten. Of allen daar vandaag nog van doordrongen zijn en daarom zich inzetten om de inhoud te weten en te verstaan is een open vraag. De naamgeving 'gereformeerd' is ook niet meer zo 'in'. Wat betekent de naam van een kerk nog. Gaan we de historie na, dan is de naamgeving Christelijk Gereformeerd in 1892 niet als een etiket

gegeven maar als een identiteit. Niet om in een isolement te leven, maar om vanuit Schriftuurlijk en confessioneel belijden intern te leven en zo contact te zoeken met kerken, gemeenten, die Schrift en belijdenis honoreren.

Andere prediking

De interne situatie in gemeenten staat daar niet buiten. Welk een verschil, zelfs welk een tegenstelling is er ook in prediking en pastoraal beleid vergeleken met het verleden. Er wordt zelfs gehoord: we leven in de een en twintigste eeuw. Het algemeen gezegde 'andere tijden, andere zeden' wordt zo overgenomen 'andere tijden, andere prediking'. Eigentijdse prediking. Eigentijdse diensten. Zo is er een aanpassing. Dit gaat gepaard met een afstand nemen van een confessionele prediking naar de Schriften. En dat niet alleen. Zo wordt de gemeente niet geleid naar het Woord, maar de gemeente wordt misleid. Hoe durft men nog met de naam 'gereformeerd' te komen onder de ogen van God?

Wonderen

Iemand zei: Wie goed gereformeerd is, is bekeerd. Die uitspraak is niet overtrokken. Er zit een kern van waarheid in. Wat in art. 11 staat is erbij betrokken. Het gegeven in art. 11 mag in de prediking niet ontbreken. Als we lezen over de ware bekering gewerkt in het hart, dan gebruikt God de Heere hiervoor allereerst de prediking van het Evangelie. De Heere Jezus benadrukt dit in Zijn onderwijs en welk een opdracht heeft Hij Zijn discipelen gegeven. Die opdracht is niet tijdgebonden. Vandaar dat dit in de drie formulieren van enigheid als doel van de prediking dit ons wordt voorgehouden. Prediking staat boven studiegroep of gesprekstheologie. De Kerk, het

Nu dan, laten we samen ons geloof sterken en laten we samen bespreken wat we aan moeten met de problemen van vandaag.

gemeentelijk samenzijn, is hoogst belangrijk. De Kerk naar Handelingen 2, is het werkterrein van de Heilige Geest. De Heilige Geest voegt Zich bij de Schriftuurlijke prediking en komt in het hart. God de Heere doet wonderen. Hand. 16 is daar een voorbeeld van.

De Heilige Geest richt Zich op heel de mens.

Gods daden

Duidelijk uitgewerkt kunnen we Gods daden lezen in art. 11. Onder de prediking wordt het verstand door de Heilige Geest verlicht. Want het verstand is door de zonde verduisterd. Het verstand is verblind. De rechte Godskennis, zelfkennis en Christuskennis ontbreken. We zijn geestelijk blind geworden. Wie steigert, moet de brief aan Laodicea lezen, Openbaring 3. De Heilige Geest opent ogen. De Heilige Geest doet verstaan wat de prediking zegt. Zo komt het op onderscheiden wijze tot aan-

vaarden en persoonlijk kennen. Bijzonder het kennen van God en Goddelijke zaken. Wat gehoord, geloofd en aanvaard wordt. Het is niet beperkt tot het verstand wat de Heilige Geest doet. De Heilige Geest richt Zich op heel de mens. De Heilige Geest gaat de gehele mens beheersen, bewerken. En dat naar de wil van God. Welk een heil is er in het spreken en het doen van de drie Goddelijke Personen. Laten we er steeds acht op geven. Welk een werk komt er naar de wil van God door de Heilige Geest in hart en leven tot stand. Dit gegeven verrijkt de prediking. Indien het ontbreekt, dan is de tekening van het geestelijke leven, van het geloofsleven, te vergelijken met kunstbloemen. Van harte behoren we bijzonder als ambtsdragers het eens te zijn met wat geschreven is. Het jongste belijdenisgeschrift, de Dordtse Leerregels, is vol geestelijke leiding. Het is het meest bevindelijke belijdenisgeschrift. Er

worden lijnen getrokken voor het geloofsleven die nog altijd betekenis hebben en die zakelijk niet in de prediking mogen ontbreken. Wie er voor Gods aangezicht amen op zegt, weet zich één met allen die een dierbaar geloof hebben ontvangen. Zondag 21 staat niet buiten het leven. Dan heeft de kerkelijke muur poorten en is er contact met en aanvaarding van anderen. Laat het daartoe meer komen. Want de aanval, zelfs zeer listig, op het Schriftuurlijk confessioneel beginsel is toegenomen en kan verblindend gaan werken. Men spreekt en werkt met de Bijbel in de hand. Denk aan het rapport 'God met ons'.

M.C. Tanis

Voor de jeugd

Daniël voor jongeren

Daniël 3:25

25 Hij antwoordde en zeide: Ziet, ik zie vier mannen, los wandelende in het midden des vuurs, en er is geen verderf aan hen; en de gedaante des vierden is gelijk eens zoons der goden.

'Hebben wij niet drie mannen in vuur geworpen?'

'Zweer Christus af!' zo werd in het jaar 155 tegen de oude Polycarpus gezegd. Maar de bisschop van Smyrna zei tegen zijn beulen: 'Zesentachtig jaar heb ik Hem gediend en Hij heeft mij geen kwaad gedaan. Hoe kan ik mijn Koning, Die mij gered heeft, nu vervloeken?' Hij werd toen veroordeeld tot de brandstapel. Maar wat gebeurde er? De vlammen deden hem niets. Ze omhulden hem als een kroon. Maar het vuur tastte zijn lichaam niet aan. Toen staken ze hem met een speer dood. De gemeenteleden van Smyrna, het huidige Turkse Izmir, hebben deze gebeurtenissen opgeschreven. Het martelaarschap van Polycarpus is de oudste oorspronkelijke marte-

laarsgeschiedenis die bewaard is gebleven.

God bewaart Zijn kinderen niet altijd voor het vuur. Maar Hij bewaart ze wel in het vuur. En dat hebben die vrienden daar in de oven ook ervaren. Nebukadnezar was er eens goed voor gaan zitten. Want hij wil zien hoe het afloopt met die mannen die zich zo brutaal tegen hem verzet hebben. Maar, hij kijkt nog eens goed, en hij kan zijn ogen niet geloven! En hij staat op van zijn troon en hij roept zijn raadsheren er bij. 'Hebben wij niet drie mannen in vuur geworpen?' En die kunnen dat alleen maar bevestigen. 'Ja, er zijn drie mannen in het vuur geworpen'. 'Maar...ik zie er nu vier!' roept Nebukadnezar uit. 'En die vierde Man lijkt wel op een godenzoon!' Het is een onwaarschijnlijk schouwspel. Temidden van die ondraaglijk hete oven

lopen die mannen gewoon rond, ze wándelen. Volkomen op hun gemak. Het vuur doet hen geen kwaad. Nebukadnezar wil er meer van weten. En hij roept de vrienden uit het vuur en hij inspecteert ze nauwkeurig. En allemaal zijn ze verbijsterd. Hoe kan dat? De vrienden hebben geen brandwonden. Hun haren zijn niet verschroeid. Hun kleren zijn niet verbrand. En Nebukadnezar is dichterbij gaan staan en hij heeft eens geroken..., er is zelfs geen brandgeur aan hen te ruiken! Het enige wat in dat vuur verbrand is, dat zijn de touwen waarmee ze gebonden waren. Maar wat Nebukadnezar het meest verbijstert, dat is de gestalte van die vierde Man. Dat was geen gewoon mens! Nee, zegt Nebukadnezar: ... een zoon der goden! De koning weet niet beter.

Maar wij weten wel Wie die vierde Man was. Hij wordt beschreven

in psalm 34. *De Engel des HEEREN legt Zich rondom degenen, die Hem vrezten...* En Wie is de Engel des Heeren? Wel dat is geen gewone engel zoals Gabriël en Michaël. Nee, dé Engel des HEEREN. Dat is in het Oude Testament de gedaante waarmee de Zoon van God Zich openbaarde. In de oven is de Tweede Persoon van het Goddelijke Wezen aanwezig. Die honderden jaren later geboren zou worden als Jezus van Nazareth. Hij brengt hier -in de gedaante van de Engel des HEEREN- een bezoek aan die vrienden in de oven in het dal van Dura.

En ook dat is heel wat geweest voor die vrienden! Denk het je eens in dat je in dat vuur ligt. En je ziet dat die soldaten als brandende fakkels neervallen. En jij voelt geen pijn! En de touwen waarmee je gebonden bent, die zijn in een ogenblik verteerd. Je begrijpt, dat heeft op die vrienden diepe indruk gemaakt! En dan die Ander te zien. Die Vierde. Die zelfs in die felle vlammen nog oplicht. Een brandend vuur verspreidt al zoveel licht, daar kun je amper in kijken. Maar deze vierde Man licht zelfs in dat felle vuur nog op.

Maar die vrienden hebben mogen ervaren dat het niet tevergeefs is om op de Heere te vertrouwen. Ze hadden het tegenover Nebukadnezar beleden: *Onze God, Dien wij eren, is machtig ons te verlossen uit den oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uw hand, o koning, verlossen.* Maar om het dan ook daadwerkelijk te ervaren! Dat de Heere écht verlost! Ja, dat is iets geweest, dat zijn ze nooit meer vergeten. Dat is heel hun verdere leven tot steun geweest. In alle beproevingen en verzoeken en aanvechtingen die ze daarna nog hebben moeten meemaken. Dat kon geen leed ooit meer uit het geheugen wissen.

En laten we dat overdenken. Want de Heere kan veel toelaten in het leven van Zijn kinderen. Maar één ding zal de Heere niet toelaten. Dat Zijn volk wezenlijk schade ondervindt. Psalm 94:8 zegt: *De Heere zal in dit moeilijke leven Zijn volk en erfdeel nooit begeven.*

Het enige wat in die vlammen verbrandt, dat is het touw waarmee de vrienden gebonden zaten. Dankzij de beproeving raken ze die banden kwijt, waarmee ze door Nebukadnezar, ja ten diepste door

de duivel zelf waren gebonden. De Heere heeft het waar gemaakt wat Hij in Zijn Woord heeft beloofd. Moeten jullie het water in? Ik ga met je mee. Wordt je in het vuur gegooid? Ik zal bij je zijn. We lezen in Jesaja 63:9 *In al hun benauwdheid was Hij benauwd, en de Engel Zijns aangezichts heeft hen behouden; door Zijn liefde en door Zijn genade heeft Hij hen verlost; en Hij nam hen op, en Hij droeg hen al de dagen van ouds.*

Wat een heerlijke belofte, jongelui! En wat ben je dan veilig, als die vierde Man bij je is! Dan is er niets, dan is er werkelijk helemaal niets en niemand die je dan ook maar de minste schade kan toebrengen. En ook al moet je dan misschien wel sterven zoals Polycarpus. Maar ook dan blijft het toch waar wat Jezus zegt in Johannes 11: *Ik ben de Opstanding en het Leven; die in Mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven.*

M.A. Kempeneers
makempeneers@klikSAFE.nl

Want de Heere kan veel toelaten in het leven van Zijn kinderen. Maar één ding zal de Heere niet toelaten.

Kerkelijk actueel

Wij en ons verleden

In het vorige nummer van ons blad schreef ds. Kieviet over het boekje van Dr. C. A. van der Sluis: *Het huis van mijn vader*. Vanuit een andere invalshoek wil ik er graag ook nog eens op terug komen. Ik zou het thema iets wijzigen: de tijd van mijn vader.

Wat bij mij leeft, namelijk omzien naar vroeger, blijkt bij meerderen te leven. Hoort het bij het ouder worden? In ieder geval is het zo dat ik en anderen zoals blijkt, nog wel eens terugdenken aan tijden van weleer. Met heimwee? In zekere zin, maar meer nog omdat de historie ons een spiegel voorhoudt. Ik merk bij mijzelf toch ook weer, dat we kinderen zijn van deze tijd en dat laat zich niet wegdenken.

Wat ik echter ook merk, is dat een jongere generatie (ongeveer vanaf vijftig a zestig jaar) minder last

heeft van dit omzien naar wat achter ligt. Daaraan ligt schijnbaar de gedachte van een steeds doorgaande vooruitgang ten grondslag.

Het heeft alles te maken met het feit, dat er tijdens mijn generatie zo heel erg veel in de wereld veranderd is. Nederland, de kerken, we zijn onherkenbaar anders geworden. Maar dat kun je alleen vanuit ervaring weten. Van der Sluis lijkt niet los te kunnen komen van het verleden. In een recensie stond vermeld, dat hij soms vanwege deze neiging zelfs

minder vaak gevraagd wordt voor een spreekbeurt. Dat lijkt me een onbegrijpelijke miskennis. Ik heb de laatste tijd in andere verbanden meermalen gelezen dat ouderen werd aangeraden, om hun levensverhaal op schrift te stellen. Ook in buitenkerkelijke kringen leeft deze gedachte. Ook daar voelt men het als een must om een link te leggen tussen het verleden en het heden. Ik weet wel dat niet ieder leven uniek en vatbaar is voor beschrijving, maar ook ik zou het de grootouders van nu aanraden om terug te schrijven

Ik merk bij mijzelf toch ook weer, dat we kinderen zijn van deze tijd en dat laat zich niet wegdenken.

in de tijd. Hoe was het in uw tijd? Waar leefden de mensen van, waar leefden zij voor? Het gaat me dus om een weergave van het brede maatschappelijke en kerkelijke leven. Jaren geleden ben ik zelf er al mee begonnen. Ga je er voor zitten, dan zult u merken hoeveel er nog boven komt. Personen en feiten van zestig jaar geleden staan glashelder voor je aandacht. Een neef van me had de stamboom van onze familie nagespeurd. De gegevens gaan terug tot wel het midden van de zeventiende eeuw (rond 1650). Dat is mooi, maar ik vind het toch jammer, dat ik van mijn voorgeslacht verder niets weet. Wel dat zij geleefd hebben, niet hoe zij geleefd hebben. Ik weet van mijn grootouders eigenlijk al bijna niets meer: na mij weet er geen mens nog iets van hen af. Terwijl het toch zo leerzaam en nuttig is om er meer van te weten. Vandaar mijn schrijven over de jaren vanaf 1940.

Dus kan het voor mijn en uw kleinkinderen mooi en goed zijn als zij later een indruk hebben hoe de wereld vroeger, zij het heel anders, kon bestaan. Zonder computer, zonder telefoon, zonder waterleiding, zonder riolering, zonder voetbal, zonder drank en drugs en zelfs zonder auto's. Als ik alleen al denk aan het boerenbedrijf. Welk een revolutie heeft zich voltrokken. Ik logeerde vaal bij familie onder Gouda. Een mooie boerderij van 18 koeien en wat varkens. Men kon er ruimschoots van leven. Met de schouw (platbodem) trokken we elke dag naar de koeien rond melkentijd. De melkbussen konden zonder enig risico voor bacteriële besmetting in de sloot schoon gespoeld worden. De kaasmakerij was een mooi bedrijf. Van zulke bedrijven konden de mensen toen rijk worden. Nu blijven er nog zorgen bestaan, ook al worden er honderden koeien gemolken. Het boerenleven is drastisch en dramatisch veranderd. Dat bleek vooral toen ik op de Veluwe stond. De Veluwse boer was al gelukkig als hij tien koeien had. Wat was zo'n stal of boerendeel met daarin het vee knus en gezellig. Tegelij-

kertijd begon in de nieuwe polder (onder Harderwijk) een totaal ander beeld zich af te tekenen. Er kwamen bedrijven in de polder en een deel der nieuwkomers werd lid van de gemeente en dus kon ik als predikant vergelijken. Verbazend hoe een boer in het nieuwe land (hij kwam uit een zeer behoudende gemeente en wat belangrijker was: hij leefde in de vreze des Heeren) kon genieten van de nieuwe tijd en de vooruitstrevende technieken, ook in de landbouw. Zoals de boerderij veranderde, zo is ook de kerk veranderd. Dr. van der Sluis leefde in de beslotenheid van het eiland Flakkee. Vandaar dat Ds. Kieviets zich natuurlijk aangesproken voelde door het boek, want ook hij komt uit dezelfde streek. Omdat ik ook op het eiland heb gediend (in een tijd toen de eerste verbinding met de overkant er nog maar net was), kan ik me wat voorstellen bij de overpeinzingen van van der Sluis. En wat wil je, als je woont in een zo kleine wereld, zult u denken. Dan is natuurlijk alles anders en primitiever! Maar het was overal anders, ook in de grote steden. Ik ben geboren midden in de grote stad, bijna in een volksbuurt in Utrecht. Ook daar was het verschil van toen met onze moderne tijd van ongekend grote omvang. De steden van toen hadden een totaal ander klimaat dan nu, na enkele decennia. We liepen elke zondag in totaal wel twee uur naar de kerk, tegelijk met massa's andere kerkgangers. De gewoonste zaak! De kerk aan de Wittevrouwensingel was niet uitgesproken piëtistisch, maar de prediking was wel bevindelijk getoonzet. We leefden er de tijden van G. Wisse en P. de Smit. Na de dienst bleven de meesten nog lang napraten, meestal over de preek. Men kon soms vertellen, hoe het Woord bij hen ingeslagen was. Ook in de steden kende men de gezelschappen; ik weet nog ettelijke namen te noemen. Het geestelijke leven lag verweven met het natuurlijke, en omgekeerd. De Heere sprak door Zijn Woord en tegelijk ook door omstandigheden, zoals ziekte, oorlog en tegenslagen. De Heere sprak ook waarneembaar in het

hart, niet zozeer alleen door het oor, al is dat van het grootste gewicht. Dat alles had te maken met een nabij leven met de Heere. Ik las zojuist in de krant het verhaal over Pietje Baltus. Een duidelijk voorbeeld van de vroomheid van die dagen.

Dus niet alleen op een eiland, maar ook in de steden leefde een volk dat de Heere kende. In Amsterdam stonden in de glorie tijd van de kerk veertig predikanten van wie het merendeel rechtzinnig was. In Rotterdam stond Ds. Tukker, die 's zondags te voet de stad doorkruiste op weg naar een beurt in een van de kerken. Onderweg namen de mensen meermalen de hoed voor hem af. Stelt u zich dat eens voor. Ik zie nog de grote gezinnen in Rotterdam langs de singels zich kerkwaarts spoeden. In die dagen kon het nog gebeuren dat bijvoorbeeld Ds. van der Ent een Bijbellezing hield voor de NCRV radio. Dat deden de meeste predikanten van onze kerk. Het was redelijk gewoon. Als ik in mijn eerste gemeenten zieken bezocht in het ziekenhuis werd je als predikant vanwege het Woord met respect behandeld. Je werd niet gestoord tijdens een bezoek op zaal.

Zo zou ik wel door kunnen gaan en zulke herinneringen zijn mij goed en roepen de begeerte naar zulke tijden op. Want het valt je dan wel erg op, dat we leven in een wereld zonder God en zonder hoop.

Maar tegelijk ben ik ook nuchter genoeg om mezelf af te vragen of dit alles nu de echte waarheid is. Was het toen echt goed; is het nu een verloren zaak? Jaren geleden preekte ik eens in een Haagse gemeente. In de bloeitijd kerkten daar rond de negenhonderd mensen. Nu was er een kleine groep van honderd mensen. Iemand verzekerde mij dat deze kleine groep nu meer uit behoefte kwam. Vroeger was het sleur. Maar de behoefte van de morgen was 's middags danig geslonken, tot de helft van de morgendienst. Desondanks zijn er veel mensen die toch denken dat het geestelijk gehalte nu hoger ligt. En desondanks zijn

In Rotterdam stond Ds. Tukker, die 's zondags te voet de stad doorkruiste op weg naar een beurt in een van de kerken.

er nu mensen, die menen dat we erop vooruit gegaan zijn.

Het is zeker nu niet beter; is het slechter? Na de kaalslag in de Nederlandse kerken? Zouden u en ik terug willen naar vroeger tijden? We zijn kinderen van deze tijd. Maar we zijn wel heel erg veel kwijt. Om dat te weten moet je misschien bijna oud zijn. Ik ben ervan overtuigd dat het heel donker is in Nederland en ook in de kerk. Het was vroeger slechter en tegelijk ook beter. Juist omdat de omstandigheden slechter waren, was het leven met de Heere sterker. De tijden waren anders, mensen waren daardoor eenvoudiger, rustiger, afhankelijker, meer onderworpen, nederiger. De Kerk voer daar wel bij. Maar toen de oorlog voorbij was, slonk de betrokkenheid op de kerk al heel snel. Nu hebben we de tijd tegen. In deze donkere tijden is er een overblijfsel, een rest. Deze wordt geoefend door de tegenslagen en de tegenwind. Ik ben nu soms ook onder de indruk van de ernst en de inzet van jonge mensen. Laten de ouderen aan de jeugd vertellen wat het leven met God betekent. Er werd onlangs de vraag gesteld: Waar zijn de vaders? Laat ik de vraag eens stellen: Waar zijn de grootvaders? Zij die in een andere tijd geleefd hebben?

Hebben we een verhaal voor onze kleinkinderen?

Als ik nog eens even omkijk, beleef ik opnieuw, als was het gisteren, de hoogten en diepten van de tijd van mijn vader en moeder en van mijn jeugd. Ik heb wel eens eerder opgemerkt dat bij ons thuis de vroomheid minder opgelegd was dan dat in onze tijd is. Tegelijk ook meer vanzelfsprekend, het hoorde er helemaal bij, ook al werd er niet eens zo vaak over gesproken.

In Gods Woord worden we heel vaak opgeroepen terug te denken aan het verleden, toen de Heere grote dingen deed. Gods Woord geeft nergens voeding aan de gedachte dat het voortschrijden van de tijd geestelijke vooruitgang betekent. Bekering betekent terugkeer naar God en naar Zijn onveranderlijke genade. Bekering betekende voor de verloren zoon terug naar het huis van zijn vader. Het verleden geeft ons moed om aan jonge mensen te vertellen dat de Heere een werk gedaan heeft in ons land, in onze kerken.

Terugdenken aan het verleden roept ook op tot bezinning. Juist mijn generatie moet zich de vraag stellen welk aandeel wij zelf hebben gehad in de teloorgang van ons erfgoed. De vraag blijft actueel waar het verval begon. Maar we kunnen toch niet anders doen

dan eerst naar onszelf wijzen. Wij waren erbij en wij hebben een aandeel in de vele verliesposten. Juist omdat wij het beter zouden kunnen weten dan de jeugd. Ik heb er wel eens meer op gewezen dat mijn generatie vaak geestelijk zo afwezig is in de kerk van nu. Wat is het nodig dat onze ouderen de balans opmaken voor de eeuwigheid. We naderen tot de dingen die doden. De Rechter staat voor de deur. Kunt u sterven? Die vraag geldt juist u die bij de waarheid bent opgevoed. U hebt in uw leven gezien wat echte vroomheid was. Wat hebben we ermee gedaan? De overdenking van uw levensverhaal kan u tot bezinning leiden. We leven te snel en te gedachteloos. We laten soms de dingen maar over ons komen. Besef uw verantwoordelijkheid voor het nageslacht, zoals de dichter van psalm 71 dat beleefde. Wat zou er naar waarheid op uw graf kunnen staan? Waar zijn we dus, de grootvaders en de grootmoeders? U hebt een roeping, ook in het bejaardenhuis. Schrijf uw levensverhaal, als het niet met woorden kan, doe het dan in sprekende voorbeelden. Het navolgende geslacht heeft het nodig.

P. Roos

In Gods Woord worden we heel vaak opgeroepen terug te denken aan het verleden, toen de Heere grote dingen deed.

Prediking en praktijk

Vernieuwing en verwarring (2)

Naar de promotie van ds. M. Golverdingen op 4 maart jongstleden te Apeldoorn hadden velen uitgezien. De schorsing van ds. R. Kok in 1950 heeft na dat jaar en tot heden toe de gemoederen bezig gehouden. Bij velen binnen de Gereformeerde Gemeenten, maar ook daarbuiten. Ds. Golverdingen biedt ons in zijn dissertatie na al die jaren een zorgvuldige reconstructie van dat ingrijpende gebeuren. Hij maakt daarbij gebruik van bronnen waaruit niet eerder is geput.

Toch is er meer in deze studie te ontdekken. Het gaat niet alleen over botsingen en conflicten. De titel is niet voor niets *Vernieuwing en verwarring*. Ook dat eerste dus: vernieuwing. Het eerste hoofdstuk bevat een overzicht van het tijdsbeeld in de eerste na-oorlogse jaren. Daarin komen aan de orde: herstel en wederopbouw, doorbraak en oecumene, en natuurlijk ook de kwestie Indië. Te midden van al die veranderingen wensen de Gereformeerde Gemeenten de eigen identiteit te handhaven en

kiezen daarmee voor een zeker isolement.

Toch is dat laatste niet in alle opzichten het geval. Want in diezelfde jaren 1945 tot 1950 ontstaan er verrassende ontwikkelingen die stuk voor stuk invloed hebben op het kerkelijke leven binnen het verband van de genoemde gemeenten. In hoofdstuk 2 van zijn boek geeft Golverdingen er uitvoerig aandacht aan. Het zijn de vernieuwingen die in de titel worden genoemd.

In het Zeeuwse Krabbendijke is een zekere P. Kuijt hoofd van de lagere school van de Gereformeerde Gemeente. Van ds. G.H. Kersten had hij een opdracht ontvangen: "Doe iets voor onze jeugd!" Het zou voor hem een program van actie worden voor zijn hele verdere leven. In Krabbendijke start hij een kweekschool voor onderwijzers. Hiermee geeft hij de aanzet voor wat later zou uitgroeien tot een toonaangevende onderwijsinstelling in reformatorisch Nederland: de Driestar, vanaf de jaren vijftig in Gouda. Het is in deze zelfde jaren dat binnen de Gereformeerde Gemeenten langzaam het zendingsbewustzijn gaat toenemen. Op de generale synode van 1947 wordt een soort plan van aanpak gepresenteerd en ook vastgesteld. In De Saambinder komt al snel een oproep "dat onze gemeenten het werk der zending daadwerkelijk ter hand zullen nemen." Overigens zal het nog heel wat jaren duren voordat de eerste zendeling zou worden uitgezonden. In diezelfde tijd krijgt ook het kerkelijke jeugdwerk – toen nog niet zo genoemd – een gezamenlijk gezicht. Het Landelijk Verband van Jongelingsverenigingen wordt opgericht. Een brochure *Jeugd in nood* wordt geschreven en in brede kring verspreid. Dit geschrift wordt de aanzet tot de verschijning van *Daniël*, een periodiek verschijnend studieblad voor de jongelingsverenigingen. In die eerste tijd fungeert het ook als contactblad voor "onze jongens" die in Indië dienen. Al snel komen er nog meer landelijke verbanden. De meisjes volgen

de jongelingen: het Landelijk Verband van Meisjesverenigingen. En in hetzelfde jaar 1947: het Landelijk Verband van Zangverenigingen. Enigszins in deze lijn ligt de oprichting van de VOGG, de Vereniging van Organisten. Het doel van deze vereniging is de verbetering van het orgelspel en aandacht voor de technische aspecten van de orgelbouw. Een examencommissie wordt ingesteld die tot taak heeft de kerkenraden bij te staan in de beoordeling van de geschiktheid om als organist te fungeren in de eredienst.

Er zijn nog meer initiatieven te noemen in deze relatieve bloeitijd binnen de Gereformeerde Gemeenten. Zo ontstaat er een commissie die het werk onder de militairen behartigt. Vanaf eind 1947 verschijnt de preken-serie *Uit den Schat des Woords*. En vanaf 1948 is er de uitgave van het kinderblad *De Kleine Gids*, een blad dat in die jaren in veel gezinnen in de breedte van de gereformeerde gezindte wordt gelezen. En niet te vergeten de oprichting in 1950 van de interkerkelijke studentenvereniging *Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato*, ofwel de CSFR. Studenten, behorend tot de Gereformeerde Gemeenten, organiseerden in de zomer van dat jaar een zomerkamp in Wapenveld. Van het één kwam het ander.

Al met al: er hangt die jaren binnen het verband van de Gereformeerde Gemeenten iets in de lucht, door ds. Golverdingen terecht *vernieuwing* genoemd. In de jaren van de bezetting is er de gelegenheid en de energie

niet voor, maar niet zodra is Nederland bevrijd en werkt aan de wederopbouw, of ook binnen een stil en marginaal kerkverbandje als de Gereformeerde Gemeenten zijn, ontstaat een fris elan: een nieuwe lente en een nieuw geluid. Opvallend is dat ook predikanten zich laten meenemen in deze initiatieven, ja er zelfs de stimulansen toe geven. Zo maakt ds. J. van den Berg zich sterk om de gemeenten voortdurend te wijzen op hun plicht om de liefde, het gebed en de offervaardigheid van het zendingswerk te bevorderen. Het is ds. A. Verhagen die een groot hart heeft voor jonge mensen. Veel jaren is hij betrokken bij het verband van de jongelingsverenigingen en is hij hoofdredacteur van *Daniël*. Om nog iemand te noemen: de jonggestorven ds. J.W. Kersten, zoon van ds. G.H. Kersten, is nauw betrokken geweest bij de organistenvereniging.

Overigens verzwijgt ds. Golverdingen in zijn tweede hoofdstuk niet dat er ook vossen waren die de wijngaard verdierven. In een tijdsbestek van anderhalf jaar waren er alleen al rond het jeugdwerk niet minder dan drie flinke botsingen. Waren het de groeistuipe van een emanciperende kring van gemeenten of waren het de voorboden van inktzwarte wolken en dreigend onweer? De ontdekkingstocht van ds. Golverdingen gaat nog voort. De volgende keer aandacht voor het vervolg van zijn boeiende relaas.

J.M.J. Kieviet

Het is in deze zelfde jaren dat binnen de Gereformeerde Gemeenten langzaam het zendingsbewustzijn gaat toenemen.

Vragenrubriek

Een gedaante van godzaligheid

Voortaan moeten we niet alleen op onze woorden letten (dat probeerden we al) maar ook op het aantal woorden. Zodat ook deze rubriek precies op een bladzijde past. Als ik er niet uit kom om het

in een artikel te zeggen gaan we een volgende keer gewoon verder. Ik heb weer een aantal vragen, waarvoor dank! De vraag van vandaag komt uit een benauwd hart, namelijk van iemand die meent

dat hij slechts een "gedaante van godzaligheid" (2 Tim. 3:5) heeft en niet de ware godsvere. Want als dat zo is, ja wat dan? Nu ben ik in de regel niet zo bang voor mensen die bang zijn. Bang zijn dat ze

zich bedriegen. De vraag roept een wedervraag op: ben je met je benauwdheid tot de Heere gegaan? Juist een kind van God kent zo vele vrezen. Waarom toch? Omdat hij de bedriegelijkheid van zijn hart leert kennen. Dat doet hem vragen: Doorgrond me o God, zie of er bij mij een schadelijke weg is en leid mij op de eeuwige! Dat is het zekere voor het onzekere nemen en niet beschaamd uitkomen. Want de Heere geeft de zoeker vindesloon, leidt ons door Woord en Geest en werkt in ons binnenste wat Hij daar zoekt: waarheid en oprechtheid. Zo leren we een kind van God kennen als iemand die voortdurend vraagt om een hart dat God mag vrezen. Psalm 119 is daar een uitnemend voorbeeld van.

Paulus waarschuwt tegen een vorm zonder inhoud. Een mens kan zichzelf bekeren door van bijvoorbeeld een kroegloper een kerkloper te worden. De buitenkant is spoedig veranderd. Trek uit de vorm en de buitenkant niet te snel conclusies. Ik denk aan die aan drugs verslaafde vrouw die men op een gegeven moment diep in het zwart zag lopen en van wie mensen toen zeiden: Zij is tot verandering gekomen. Ze hadden gelijk, maar ze bedoelden

bekering. En dat hoeft niet waar te zijn bij een uiterlijk vertoon van rechtzinnigheid. Bekering is dat God met je innerlijk aan het werk gaat. En dat blijkt uit een begeerte om innerlijk vernieuwd te worden, ook bij de voortduur: Vernieuw in mij een vaste geest en leer mij aan Uw dienst oprecht verbonden blijven! Vroomheid en oprechtheid horen bijeen.

Als Paulus waarschuwt tegen verloedering, toename van goddeloosheid, liefdeloosheid en allerlei onheiligheid, waarschuwt hij tevens tegen een zonde die alleen maar in de kerk voor kan komen, namelijk een schijn van godzaligheid. Meedoen met de kerk, trouw opgaan naar de kerk, deelnemen aan van alles en nog wat, tot en met het Heilig Avondmaal aan toe, maar innerlijk nog een werelds hart hebben en dus op ene lijn staan met al die mensen die Paulus in 2 Timotheus 3 opnoemt. Vroeg (hier op aarde) of laat (voor de rechterstoel) zal het bedrog openbaar komen.

Met dit alles is niet gezegd dat het uiterlijk en onze manier van leven er niet toe doet. Zeker wel. Als de Heere innerlijk werkt, en dat doet Hij, komt het ook naar buiten openbaar. In gelaat? Na je bekering krijg je geen ander gezicht

hoor! Wel kan ik nu huilen om dingen waar ik vroeger niet om gaf of om lachte. En ook kan ik nu vrolijk zijn om zaken die me vroeger niet interesseerden. Hoe staat ons gelaat in de aanwezigheid van God Die ons in het verborgen ziet? Zo als een mens in het verborgen is, zo is hij. Naar buiten toe kan ik mijn gezicht in een ernstige plooi trekken, zoals degenen die "een droevig gezicht toonden" als zij aan het vasten waren, Matth. 6:16. Dit werd door de Heere Jezus verworpen. Ziet God ons in de binnenkamer wel eens met een droevig gezicht? Daar let Hij op met welgevallen.

God werk komt naar buiten openbaar, ook in je gewaad. In een zwart gewaad? Nee, in een kuis gewaad. Het komt ook uit in je gepraat, het goed en hoog spreken van de Heere! Meer zeg ik er (nu) niet van. Maar als ik mensen alleen maar over het uiterlijke hoor en nooit over hun innerlijk, dan ben ik bang dat daarover inderdaad ook niets te zeggen valt. De Godzaligheid is een kracht, het doet ons zoeken de dingen die boven zijn en niet die op de aarde zijn. Dat wens ik onze vraagsteller toe!

K. Hoefnagel

Vroeg (hier op aarde) of laat (voor de rechterstoel) zal het bedrog openbaar komen.

Sprekend verleden

Abraham Hellenbroek

Het dienen van de afgoden

"Ziet gij niet, wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem? De kinderen lezen hout op en de vaders steken het vuur aan, en de vrouwen kneden het deeg, om gebeeldde koeken te maken voor de Meléchet des hemels, en anderen goden drankoffers te offeren, om Mij verdriet aan te doen." Jeremia 7:17 en 18

Het is mogelijk met de tong iets te zeggen wat met de daad weerlegd wordt. Dan staan woorden en daden tegenover elkaar. De mond spreekt over des HEEREN tempel,

maar de daden gaan daar dwars tegen in. Jeremia wordt erop gewezen wat men doet in de straten van Jeruzalem en in de steden van Juda.

Afgoderij

De Heere stelt deze vraag aan Jeremia: 'Ziet gij niet, wat zij doen?' Het gaat om het doen, het handelen niet alleen in het verborgen, maar zelfs in het openbaar. De afgoden worden gediend. Men deed dat in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Het

gehele land diende de afgoden. De afgodendienst was algemeen geworden. Het vond plaats in het openbaar, op de straten van Jeruzalem. De heidenen dienden hun afgoden op verschillende tijden en op onderscheiden plaatsen. De maan werd vereerd door feestvuren aan te steken, maaltijden aan te richten op de straten met koeken en broden, die 's nachts door de arme mensen werden weggehaald. Dit werd het avondmaal van de maan genoemd. De Joden hebben dit nagevolgd. We

Worden er niet veel zonden bedreven in onze steden en op onze straten? Is de schaamte niet verdreven? Wie de straat op gaat ziet veel goddeloosheden.

lezen immers; 'De kinderen lezen hout op en de vaders steken het vuur aan, en de vrouwen kneden het deeg, om gebeelde koeken te maken voor de Meléchet des hemels.' Jeremia zag dit in het openbaar gebeuren. Daarom staat er 'ziet gij niet'. Het is niet vreemd dat Jeremia niet meer voor hen moet bidden: zij vertonen een onbekeerlijke hardnekkigheid. Er is sprake van afgodendienst ter ere van Meléchet. Er was sprake van een algemene verdorvenheid: vaders, vrouwen en kinderen deden eraan mee. De kinderen verzamelden het hout, de vaders staken het vuur aan en de vrouwen kneedden het deeg ter ere van de maan, een vrouwelijke afgod. De heidenen vereerden de zon en de maan. De zon werd als de koning van de hemel beschouwd en de maan als de koningin van de hemel. De maan voert heerschappij over de nacht en de zon over de dag. Veel heidense volkeren vereerden de zon en de maan. Deze afgoden werden met verschillende namen aangeduid. De zon werd als een man gezien, de maan als een vrouw. Deze afgodendienst had dus een plaats gekregen onder het vervallen Jodendom. Op de tijd van de nieuwe maan werd de maan vereerd. Wat wordt er bedoeld met 'gebeelde koeken'? Hier worden koeken of gebakken broden mee bedoeld die op een nette manier bereid zijn. De heidenen offerden broden en koeken aan de maan. De heidenen bereidden koeken van honing en van het meest zuivere meelbloem en offerden die aan de maan. Dit deed denken aan de toonbroden in de tempel. De grieken noemden het 'nieuwe maan broden'. Op die koeken werd een afbeelding van de maan aangebracht. Vandaar de naam: gebeelde koeken. Naast het eren van de maan werden ook aan andere afgoden drankoffers geofferd. Ook daarin deden de Joden wat de heidenen deden. Dit alles deed de Heere verdriet aan. Dit terge de Hem en verwekte Hem tot toorn.

Toepassing

In Nederland worden de maan en de andere afgoden van het heidendom niet letterlijk gediend. Er is

geen sprake van gebeelde koeken of drankoffers aan de maan. Maar gebeurt er niet veel in de steden en op de straten? Moet ook daarvan niet gezegd worden: 'ziet gij niet wat zij doen?' Zijn de gruwelen van Nederland niet openbaar geworden? Worden er niet veel zonden bedreven in onze steden en op onze straten? Is de schaamte niet verdreven? Wie de straat op gaat ziet veel goddeloosheden. Jong en oud doen eraan mee. De kinderen lezen het hout op, de vaders steken het vuur aan en de moeders kneden het deeg. Ouders en kinderen zijn gezamenlijk op weg naar het verderf. De wereld wordt door jong en oud gediend als een koningin.

Denkt u vrijuit te gaan? Bedenk dat de meeste Gereformeerden zich aan beeldendienst schuldig maken. Veel meer mensen dan men denkt staan schuldig aan de zonden van Juda. Zo zijn er die de Heere alleen uiterlijk dienen en niet met de geest. Als zij de Heere op de rechte wijze zouden kennen, zouden zij weten dat hij in de geest gediend wil worden. Ook staan schuldig die de Heere willen dienen op een wijze die in strijd is met Zijn Woord, die Hem naar hun eigen goeddunken wil-

len dienen. Velen denken veel te lichamenlijk over de Heere. Zij hebben geen afgodsbeelden en geen gebeelde koeken, zij maken zich een beeld in hun gedachten van de Heere. Wie in genoemde zonden voortgaat, zal het ongenoegen des Heeren ondervinden. Geesteloze godsdienst mishaaft de Heere.

We zouden ons ertoe moeten zetten dat in onze steden en op onze straten iets gevonden zou worden van het werk dat de Heere behaagt. Jong en oud dient zich erop toe te leggen de Heere geestelijk te dienen naar Zijn Woord. We moeten niet de Meléchet des hemels, maar de grote Melech, de Koning des hemels, de Heere God, alle dienst en eer toebrengen. Hij is dat waard en wij zijn het verschuldigd. We moeten onszelf als een drankoffer aan de Heere opdragen. Dan zou de Heere in gunst en goedertierenheid zien en Hij zou ons en ons land genadig zijn tot in lengte van dagen. We sluiten af met de hartelijke wens van de Heere Jezus over Jeruzalem: Och, of gij ook bekendet, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient.

A. van Heteren

Boekbesprekingen

Ds. A. Schot, Verwachting in crisistijd, Paperback, 78 blz., € 9,95, Ripe Publishing, Nieuwdorp en Nunspeet, ISBN 978-94-91000-46-1.

De ondertitel luidt: 'De prediking van Haggai.' Dit boekje bevat vier preken over het boek Haggai. Een rest is teruggekeerd uit de ballingschap, maar de oogsten vielen tegen, er was sprake van een economische crisis. Dit komt omdat de tempel nog in puin ligt. Als de dienst des Heeren weer bovenaan komt te staan, zal de Heere Zijn zegen schenken.

W. Schippers, De halfbroeders, gebonden, 190 blz., € 13,95, (abonnees € 9,95) Uitgeverij 'de Ramshoorn', Goes, ISBN 97894-61150-530.

Ondertitel: 'Een afgedwaald kind

gered.' Dit boek is deel 35 van de Schippersserie. In het wagenmakershuis werken Flip en zijn halfbroer Tonnie in het bedrijf van hun vader. De stiefmoeder ziet graag dat haar eigen zoon het bedrijf overneemt en probeert haar stiefzoon te laten vertrekken. Tonnie komt in Parijs terecht, maar uiteindelijk keert hij terug. Er volgt een hartelijk weerzien en een rijk getuigenis van een geredde zondaar. Ook dit boek zal zijn weg wel weten te vinden.

Haamstedeconferentie

De 30^e zgn. Haamstedeconferentie zal dit jaar D.V. opnieuw worden gehouden in het conferentieoord "Mennoerde" te Elspeet. De data voor de conferentie in 2012 zijn D.V. 25, 26 en 27 augustus. De volgende sprekers hopen op de a.s. conferentie het woord te voeren. Dhr. B. van den Boogaard - Voorganger Calvijnkring te Dordrecht zal de opening verrichten; Dr. P.C. Hoek- Docent HHS te Amsterdam houdt de kerkhistorische lezing over "Melchior Leydecker (1642-1721): de leer als bron van de lof". Ds. J. IJsselstein- Predikant Gereformeerde Gemeente te Kampen houdt de pastorale lezing over "Satans vuistslagen: over pastoraat bij dwanggedachten" Dr. M.J. Kater- Universitair hoofd-docent TUA te Apeldoorn houdt de twee avondlezingen over "De drie-enige God: de bediening der verzoening en het pastoraat in trinitarisch licht". Ds. L. de Wit- Hervormd predikant (PKN) te Bleskensgraaf houdt de twee ochtend lezingen over "Jozua en de verovering en verdeling van het land" Dr. A. Baars- Emeritus hoogleraar TUA te Woudenberg houdt de homiletische lezing over "Valkuilen in de prediking" Dhr. E. van Hell - Directeur-bestuurder Stichting Ontmoeting te Rotterdam houdt een lezing over "Omgaan met hoeren, tollenaars, zondaren en herders" Ds. J.C. den Ouden- Hervormd predikant (HHK) te Opheusden verzorgt de sluiting van de conferentie. Nadere informatie over de conferentie: 0187-483071 of e-mail: adevisser@klikSAFE.nl. Binnenkort hopen we de website:

www.haamstedeconferentie.nl te openen.

Pinksterappèl

D.V. 9 juni op tweede Pinksterdag wordt het jaarlijkse Pinksterappèl gehouden in de grote kerk te Weesp. Aanvang van de middag-bijeenkomst om drie uur. De avondbijeenkomst begint om zeven uur Het thema is: 'De vrucht van de geest'. Onderverdeeld in: 's middags: 'Geeft strijd' door ds. H. de Graaf 's avonds: 'Geeft vrede' door ds. W. E. Klaver. Het Jongerenkoor 'Esparanza' zal ook zijn bijdrage leveren. Nadere informatie: www.pinksterappel.nl

Themadag 'Als je doof bent maar je kind niet'

Als dove ouder mis je al snel informatie die de horende ouders wel hebben. De schoolpleinpraatjes van de ouders over gebeurtenissen thuis of op school kan je niet volgen. Wat doe je dan? Of je kind is een puber en gaat graag met vrienden op stap. Het kan zijn dat hij geen vrienden mee naar huis durft te nemen omdat zijn ouders doof zijn. Wat is jouw reactie? Dit Koningskind organiseert een themadag voor dove ouders van horende kinderen. Een dag vol ontmoeting, (h)erkenning en uitwisseling van ervaringen. In de ochtend wordt de dag ingeleid met een filmpje en vertelt een dove moeder over haar ervaringen. 's Middags worden in groepjes diverse thema's besproken, zoals contact met horenden, geloofsopvoeding en communicatie in het gezin. Voor wie: dove ouders van horen-

de kinderen. Datum: zaterdag 17 mei 2014. Tijd: 10.00 - 15.00 uur Locatie: GBS De Meerpaal, Koerstraat 4, 9743 RW in Groningen Kosten (incl. lunch): Leden dit Koningskind: € 15,00/persoon of € 25,00/echtpaar. Niet-leden dit Koningskind: € 17,50/persoon of € 30,00/echtpaar Ga voor meer informatie naar de agenda op www.ditkoningskind.nl. U kunt ook contact opnemen met ons secretariaat: info@ditkoningskind.nl of 030-2363788.

Welkom op de Open Dag Waardheim

Op D.V. zaterdag 3 mei 2014 hopen we van 10.00 tot 16.00 uur voor de 17e keer de jaarlijkse Open Dag met een grote verkoop te houden tegenover DAC Waardheim (Stichting Adullam)

*Verhef Gij over ons het licht
Uws aanschijns, o HEERE.
Psalm 4: 7b (onberijmd)*

Bedroefd delen wij u mee dat de HEERE uit ons midden heeft weggenomen onze lieve zorgzame moeder, schoonmoeder, oma en overgrootmoeder

Adriana van Geest-Brinkman

sinds 17 augustus 2004 weduwe van Johannes van Geest

* 19 mei 1926

† 25 maart 2014

M.P. Vedder-van Geest
W. Vedder
Jan Willem en Pauline, *Inez, Wytze, Merle, Suze, Jitze*
Arjan en Maaike, *Wikke, Brechtje, Maartje*
Anne Mieke en Arjan, *Maud, Jet*

H. van Geest
N.A. van Geest-van Nieuwkerk
Jeannette en Leen, *Lianne, Leendert*
Johan en Sanne, *Siem, Joep*
Marjanne en Frank
Jaap en Marjolijn

Verpleeghuis De Kreek, afdeling Zilvermeeuw, 's-Gravenzande

Correspondentieadres:
Oostduinlaan 9, 2691 RP 's-Gravenzande

Zaterdag 29 maart heeft de begrafenis plaatsgevonden op begraafplaats Beukenhage te 's-Gravenzande.

Steun het evangelisatiewerk in Gent

en bestel uw boeken bij ons.

Uw bestelling ontvangt u binnen twee dagen thuis.

Email:

webwinkel@evangelischcentrum.be
Telefoon (0032)92230560

te Puttershoek. De verkoping bestaat uit ruim 90 kramen, met een diversiteit aan te verkopen artikelen. Om uw daagje uit compleet te maken, kunt u bij ons lekker eten en drinken en deelnemen aan een Amerikaanse veiling. Het thema van dit jaar is 'Vervoer'. Een sponsorsteptocht (zie website!), een proefrit op een elektrische fiets, knutselen of skelteren: het is allemaal mogelijk... Daarnaast is er ook dit jaar weer een springkussen voor de kinderen. Kom langs, er is voor elk wat wils!

Adres: parkeerterrein tegenover Groeneweg 10, Puttershoek. Toegang vrij. Kijk voor meer informatie over de Open Dag Waardheim op www.opendagwaardheim.nl of mail uw vragen naar info@opendagwaardheim.nl.

*Rust en ontspanning in de prachtige
Vulkaaneifel!*

(dichtbij Friedensstimme-gemeente)

Ruime appartementen te huur

Inl.: 0049-6594258990 en www.huizesolagratia.nl

Mbumba Zendingsdag 's-Hertogenbosch

De 51^e zendingsdag van de Stichting Mbumba-Zending wordt D.V. gehouden op zaterdag 26 april 2014 in de Brabanthallen te 's Hertogenbosch. Diezekade 2, 5222 AK 's Hertogenbosch.

Sprekers

's morgens (10.30-12.30 uur)

1. Ds. A. van Voorden, Opheusden. Opening
2. Ds. M. Mloyi, Zimbabwe (met vertaling)
3. Ds. T. Klok, Urk

Pauze 12.30-14.00 uur.

's middags (14.00-16.30 uur)

4. Ds. A.C. Rijken, Gameren.
5. Dhr. A.B. den Breejen, Werkendam. Vertelling
6. Ds. Th. Zwartbol Stavenisse .Sluiting

Parkeergelegenheid gratis beschikbaar.

Ds. M. Mloyi Zimbabwe (met vertaling)

Werkgroep Zegveld zoekt jongeren met bouwervaring (18-30 jr)

die van D.V. 24 juli t/m 15 aug. willen meebouwen aan een dokterspost in Motoseni, ROEMENIË.

Mail voor info naar werkgroep-zegveld@gmail.com.

VAN STAVEREN

Begrafenisverzorging

Sumatrastraat 11

2405 EM Alphen aan den Rijn

**Dag en nacht bereikbaar
en in elke regio**

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

Bestel vrijblijvend het boekje "Mijn laatste wens"

www.vanstaverenbegrafenisverzorging.nl

Zorgen om de 2e generatie!

Meer informatie?

Nodig ons uit voor een presentatie.

Uw gift online via onze website of uw gift op: NL59 INGB 0003 1555 32
T 0252-418269

W www.bonisa.nl

Dringend hulp gevraagd bij christelijk onderwijs op scholen in China! Help christen-onderwijzers met hun opleiding.

Voor slechts € 40,00 kan één student een maand lang onderwijs op Bijbelse grondslag volgen. Mogen zij op uw bijdrage rekenen?

Bonisa 40 jaar
ZENDING

Colofon

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.

Versijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk. Telefoon: 0184-669116. Fax: 084-2220131. Email: pand@solcon.nl
NL37 INGB 0000 7043 50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk. Abonnementprijs € 17,50 per jaar. Abonnementprijs voor de Verenigde Staten en Canada 17 dollar per jaar. Advertentietarieven op aanvraag.

ISSN nummer: 0166 - 4646